

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın da direktörüdür.

Trump, Bush'un yaptığı gibi savaşa koşuyor

Habis bir narsist olan Trump politik 'kazanç' peşinde. Amerika'nın son savaşları yerini yas ve hızlı bir yükseliş sonrasında büyük bir çöküntüye bırakan benzer bir haz sağladı. ABD tekrar aynı yolda ve nükleer silahlı bir düşmanla çarpışmaya doğru koşuyor. Eğer diğer ülkeler, ABD'li liderler ve kamuoyu engel olmazsa bu yolda kalmaya devam edecek.

George W. Bush'un Irak, İran ve Kuzey Kore'nin "bir şeytan yayı" oluşturduğunu söylemesinin 15 yıl ardından, Donald Trump, Birleşmiş Milletler'e yaptığı ilk konuşmasında İran ve Kuzey Kore'yi benzer bir şekilde iğneleyici olarak alenen suçladı. Sözlerin sonuçları olur ve Trump'ın sözleri aynen Bush'un sözlerinin 2002'de yapmış olduğu gibi dünya barışına büyük ve doğrudan bir tehdit oluşturuyor.

O zaman Bush büyük ölçüde 11 Eylül 2001 terör saldırılarına verdiği tepkilerle övülmüştü. Kamuoyunu savaşa sürüklemek kolay ve bu özellikle 11 Eylül sonrasında öyle de oldu. Fakat ABD militarizmi her cephede Afganistan, Irak, İran ve Kuzey Kore, küresel güven, hayat, para ve zaman kaybetti. Trump'un yaklaşımı Bush'unkinden çok daha kavgacı ve tehlikeli.

Trump için, Bush için de zamanında olduğu gibi iyi var (Amerika) ve kötü var (Taliban yönetimindeki Afganistan, İran, Kuzey Kore ve Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak). İyi Amerika kötülerden taleplerde bulunur. Eğer kötüler bu talepleri karşılamazsa Amerika "askeri opsiyonu" kullanabilir ya da ABD'nin terimiyle 'adaleti' sağlamak için cezalandırıcı yaptırımlar uygulayabilir.

Bush'un Afganistan'da yürüttüğü dişe diş kana kan ve 'şeytan yayı' mantığı felaket sonuçlara yol açtı. ABD 2002'de hızlı bir şekilde Taliban rejimini devirdi fakat düzeni sağlayamadı. Aradan 15 yıl geçti ve Taliban hala çok büyük bir bölgeyi kontrolü altında tutuyor. Trump ise askeri birlikleri artırma emri verdi. Amerika, Afganistan'daki askeri harcamalara 800 milyar dolar akıttı ve CIA'in 1979'da Sovyet ihlalini provoke etmek amacıyla gizlice müdahale etmesinden beri sürekli savaş halinde.

Irak'a verilen tepki daha da kötüydü. ABD 2003'te düzmece yalanlara dayanarak (Saddam'ın iddia edilen ama var olmayan kitle imha silahları) Irak'ı işgal etti ve 800 milyar dolar daha harcayarak ülkeyi istikrarsızlaştırdı,

Trump da Bush gibi Başkan John F. Kennedy'nin ünlü vecizesini tamamen yanlış bir şekilde yorumladı. JFK Amerikalılara asla korkudan pazarlık etmemeleri gerektiğini fakat pazarlık etmekten de asla korkmamaları gerektiğini söylemişti. Trump, Bush gibi müzakereyi tehdit ve güç kullanmayla desteklenen tek taraflı taleplerinin lehine, zayıf görünme korkusundan reddediyor.

yüzbinlerce insanın ölümüne neden oldu ve ABD'nin belirttiği hedeflerin aksine bölgeyi bir çalkantıya soktu. İki savaşın dolaylı maliyeti (gazi engelliliklerinin uzun vadeli maliyetleri de dahil) neredeyse doğrudan maliyetleri kadar yüksek.

Obama'nın diplomasisi

Bush'un İran'a karşı sert yaklaşımda beklenen sonuçların hiçbirini getirmedi. İran'ın bölgesel etkisi özellikle Irak fakat Suriye ve Lübnan da dahil bugün 15 yıl öncesine göre çok daha fazla. Balistik füze teknolojileri çok daha gelişmiş durumda. Nükleer silah üretimini durdurması ise Bush'un militarizmi ve tehditleri sayesinde değil tamamen Başkan Barack Obama'nın diplomasisi sayesinde.

Bush'un Kuzey Kore'ye dişe diş yaklaşımı da benzer şekilde başarısız oldu. 2002 yılının başında ABD ve Kuzey Kore arasında gerçekleşen kırılgan bir 1994 anlaşması Kuzey'in nükleer silah geliştirme çabalarını kısıtlıyordu fakat buna rağmen ABD sözleşmenin bazı bölümlerinde işi çok yavaştan aldı. Bush yönetimindeki sert yapanların küçümsediği anlaşma 2002 yılında karşılıklı suçlamalarla feshedildi. Ocak 2003'te Kuzey Kore Nükleer Yayılmanın Önlenmesi Anlaşması'ndan çekildi ve silah geliştirme çabalarına tamamen devam etti. Şu anda ülkenin termonükleer bombaları ve balistik füzeleri var.

Tüm bu dört olay aynı ABD'nin başarısızlığını yansıtıyor. ABD tekrar tekrar müzakereleri bir zayıflık ve taviz verme olarak görerek küçümsedi. Sert yaklaşım başta ABD kamuoyunda hayli popüler oluyor fakat sonunda her zaman büyük bir yas yaşanıyor.

Trump ise tüm bu yaşanan hüsranı ikiye katlıyor. Sadece ABD ile değil diğer Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimi üyesi dört ülke (Çin, Fransa, Rusya ve İngiltere) ve Almanya tarafından İran ile imzalanan nükleer anlaşmayı bırakma niyetini neredeyse açıkladı. 2015 anlaşmasını bırakmak Bush'un Kuzey Kore ile yaptığı nükleer anlaşmayı bırakmasıyla paralel. İsrail ve Suudi Arabistan pervasızca Trump'ın İran politikalarını destekliyor fakat bu anlaşma ortadan kalkarsa iki ülke de ağır kayıplar yaşamak zorunda kalır.

Kuzey Kore konusunda Trump'ın tutumu daha da pervasız; eğer ülke nükleer programını bırakmazsa ABD'nin Kuzey Kore'yi 'tamamen yok edeceğini' söyleyerek tehdit ediyor. Kuzey Kore'nin ABD'nin talebine razı gelme ihtimali sıfıra yakın. Nükleer bir savaşı tetikliyor olma ihtimali ise yüksek ve yükselmeye devam ediyor. Evet Kuzey Kore ABD'nin etkin bir şekilde savaş ilan ettiğini iddia etti fakat Beyaz Saray bu yorumu reddetti.

Trump da Bush gibi Başkan John F. Kennedy'nin ünlü vecizesini tamamen yanlış bir şekilde yorumladı. JFK Amerikalılara asla korkudan pazarlık etmemeleri gerektiğini fakat pazarlık etmekten de asla korkmamaları gerektiğini söylemişti. Trump da Bush gibi müzakereyi tehdit ve güç kullanmayla desteklenen tek taraflı taleplerinin lehine, zayıf görünme korkusundan reddediyor.

Aslında biraz vizyonla İran ve ABD'nin birçok cephede savaş tehdidiyle yüzleşmekten ziyade iş birliği yapabileceğini düşünmek zor değil. İsrail ve Filistin'de iki devlet çözümüne ulaşmak da İran'ın İsrail karşıtı tutumunu yatıştıracaktır.

Nükleer silah endişesi

Kuzey Kore'de ise ABD'nin liderliğinde bir rejim değişikliği girişimini engellemek için nükleer bir silah arayışında. Bu korkular çok da yersiz değil. Sonuçta ABD Afganistan, Irak, Libya ve (başarısız bir şekilde) Suriye gibi ülkeler de dahil nükleer olmayan rejimleri değiştirdi ya da en azından değiştirmeye çalıştı. Kuzey Kore rejimi açık bir şekilde benzer bir senaryoyu engellemek için 'askeri bir denge' arayışında olduğunu açıkladı.

ABD'nin sorunu bugünün jeopolitik gerçekliklerinden kopuk bir askeri güç kibri. Militarizm tekrar tekrar başarısız oldu ve bugün her zamankinden daha tehlikeli. Habis bir narsist olan Trump ani haz ve politik 'kazanç' peşinde. Amerika'nın son savaşları, sonrasında yerini yas ve hızlı bir yükseliş sonrasında büyük bir çöküntüye bırakan benzer bir haz sağladı. ABD tekrar aynı yolda ve nükleer silahlı bir düşmanla çarpışmaya doğru koşuyor. Ve eğer diğer ülkeler, diğer ABD'li liderler ve kamu oyu engel olmazsa bu yolda kalmaya devam edecek.

Daha iyi bir seçenek var. İran ve Kuzey Kore ile doğrudan, şeffaf, tarafsız ve ABD askeri tehditlerinin olmadığı ortak güvenlik çıkarları konusunda müzakere etmek. Aynı şey Suriye, Libya, İsrail-Filistin, Yemen ve diğer yerlerdeki çatışmalar için de geçerli. Bunun için ortam da var. Dünya savaş ile barış arasında gidip geldiği durumlarda müzakere etmek için 1945'te kurulan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi unutulmamalı.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2017. **www.project-syndicate.org**